

ਇਕ ਮਾਂ ਇਕ ਬੰਬ

(ਜੌਨ ਇਰਵਿਨ ਦੇ ਨਾਟਕ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ)

ਸਟੇਜ : (ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਸਟੇਜ ਖੁਲ੍ਹਣ 'ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਰੁੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਏ।)

ਹੈਨਰੀ : ਆਖਿਰ ਮੈਂ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ।

(ਵਿਕਟਰ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।)

ਵਿਕਟਰ : ਜੀ ਜੇਨ ਬੀਬੀ ਆ ਗਏ ਨੇ।

ਹੈਨਰੀ : (ਆਪਣੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ) ਜੇਨ ? ਕੀ ਕਹਿੰਦੀ ਏ ਮੇਰੀ ਭੈਣ ?

ਵਿਕਟਰ : ਉਹ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹੇਠਾਂ ਆ ਕੇ ਚਾਹ ਪੀਓਗੇ ਕਿ ਇਥੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ?

ਹੈਨਰੀ : ਜੇਨ ਵਾਪਸ ਆ ਗਈ ਏ ?

ਵਿਕਟਰ : ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਉਡੀਕਦੇ ਰਹੇ ਨੇ - ਤੁਹਾਡੇ ਨਾ ਜਾਣ 'ਤੇ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਆ ਗਏ ਨੇ।

ਹੈਨਰੀ : ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਤੇ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਂ - ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਲ ਹੀ ਗਿਆ, ਚਲੋ ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਆ ਗਈ ਏ।

ਵਿਕਟਰ : ਤੁਸੀਂ ਚਾਹ ਪੀਣ ਥੱਲੇ ਆਓਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਇਥੇ ਹੀ ਲੈ ਆਵਾਂ।

ਹੈਨਰੀ : ਥੱਲੇ ਬਹੁਤ ਸਰਦੀ ਹੋਣੀ ਏ, ਤੂੰ ਜੇਨ ਨੂੰ ਕਵੀਂ ਇਥੇ ਹੀ ਆ ਜਾਵੇ, ਨਾਲੇ ਚਾਹ ਪੀ ਲਵਾਂਗੇ, ਨਾਲੇ ਉਹਨੂੰ ਦੱਸਣ ਲਈ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਕ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਖਬਰ ਏ, ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਤਜਰਬਾ ਖਤਮ ਕਰ ਲਿਆ ਏ, ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਏ।

ਵਿਕਟਰ : ਔਛਾ ਜੀ ?

ਹੈਨਰੀ : ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ, ਤੇਰੇ ਪੱਲੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਲੱਗਾ।

ਵਿਕਟਰ : ਆਹੋ ਜੀ, ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਲੱਗਾ।

ਹੈਨਰੀ : ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਬੜਾ ਫਖਰ ਏ, ਇਹ ਤਾਂ ਤੂੰ ਸਮਝ ਸਕੇਂਗਾ ਨਾ ? ਔਛਾ ਜਾ ਤੇ ਜੇਨ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸ ਦੇਵੀਂ।

ਵਿਕਟਰ : ਚੰਗਾ ਜੀ

(ਜਾਣ ਲੱਗਦਾ ਏ)

ਹੈਨਰੀ : ਤੇ ਸੁਣ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਦਸਨਾਂ ਨਾ ਭੁੱਲੀਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਤਜਰਬਾ ਸਫਲ

ਹੋ ਗਿਆ ਏ (ਫਿਰ ਬਦਲਕੇ) ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਤੂੰ ਨਾ ਹੀ ਦੱਸੇ ਹਾਂ,
ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪ ਸਭ ਕੁਝ ਦਸਾਂਗਾ-ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਉਤਨੀ ਖੁਸ਼ੀ
ਹੋਏਗੀ ਜਿਤਨੀ ਮੈਨੂੰ, ਉਹ ਮੇਰੀ ਭੈਣ ਜੋ ਹੋਈ।

ਵਿਕਟਰ : ਪਰ ਜੇਨ ਬੀਬੀ ਅੱਜ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ?

ਹੈਨਰੀ : ਜੇਨ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ? ਕਿਉਂ ? ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ, ਉਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਖੁਸ਼ ?

ਵਿਕਟਰ : ਜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਏ ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਐਡੀ ਦੀ ਬਰਸੀ
ਏ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ, ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਹੀ ਹੋਏ ਸਨ ਜਦੋਂ ਐਡੀ ਜੰਗ ਵਿਚ
ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਹੈਨਰੀ : ਓਹ... ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਭੁੱਲ ਹੀ ਗਿਆ ਸੀ... ਪਰ ਇਹੋ ਜਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ
ਕੋਈ ਕੱਦ ਤੱਕ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਏ, ਕੱਦ ਤੱਕ ਸੋਚ ਸਕਦਾ ਏ ?

ਵਿਕਟਰ : ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਇਹੋ ਸੋਚਦੇ ਨੇ।

ਹੈਨਰੀ : ਚੰਗਾ ਤਾਂ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਨ ਐਡੀ ਦੀ ਮੌਤ ਬਾਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾ ਸੋਚਿਆ
ਕਰੇ, ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਸਦਮਾਂ ਭੁਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਏ।

ਵਿਕਟਰ : ਪਰ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁੱਲਣ ? ਉਹ ਇਕ ਮਾਂ ਦੇ ਜਿਸ ਦਾ
ਜਵਾਨ ਪੁੱਤਰ ਜੰਗ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹੈਨਰੀ : (ਆਪਣੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ) ਹਾਂ ਵਿਕਟਰ ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ
ਸਫਲਤਾ ਬਾਰੇ ਦਸਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਵੇਗੀ ?

ਵਿਕਟਰ : ਜਿੰਨੇ ਦੁਖੀ ਉਹ ਹੁਣ ਹਨ, ਇੰਝ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਦੁੱਖ
ਵਧਣ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ।

ਹੈਨਰੀ : ਤਾਂ ਠੀਕ ਏ, ਉਸਨੂੰ ਕਵੀਂ ਕਿ ਉਹ ਇਥੇ ਹੀ ਆ ਜਾਵੇ, ਚਾਹ
ਵੀ ਪੀ ਲਵਾਂਗੇ ਤੇ ਨਾਲੇ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤਜਰਬੇ ਬਾਬਤ ਵੀ
ਦੱਸ ਦੇਵਾਂਗਾ।

ਵਿਕਟਰ : ਚੰਗਾ ਜੀ।

ਹੈਨਰੀ : ਤੇ ਸੁਣ, ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਨਾ ਭੁੱਲੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਕਿਉਂ
ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਿਆ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਚੱਲ ਪਏਗੀ- ਤੇ ਜਦੋਂ ਜੇਨ
ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਇਥੇ ਕਿਤਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ
ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਲੱਗੀ ਤੇ ਸੁਣ... ..

(ਵਿਕਟਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਨ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।)

ਜੇਨ : ਹੈਨਰੀ।

ਹੈਨਰੀ : ਉਹ ਜੇਨ ਤੂੰ ? ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਏ ਕਿ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਲੈਣ
ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਿਆ।

ਜੇਨ : ਨਹੀਂ- ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ- ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੋਚਦੀ ਸਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ

- ਆਵੋਗੇ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਰਦੀ ਵਿਚ ਉਡੀਕ ਵੀ ਕਰਦੀ ਰਹੀ।
- ਹੈਨਰੀ : ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਏ, ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਭੁੱਲ ਹੀ ਗਿਆ- ਜੇਨ ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲੀ ਏ- ਇਸ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਫਲ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਏ, ਮੈਨੂੰ ਮਹਾਨ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹੋਈ।
- ਜੇਨ : (ਬੇ-ਦਿਲੀ ਨਾਲ) ਔਛਾ।
- ਹੈਨਰੀ : ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਹੀਂ ?
- ਜੇਨ : ਨਹੀਂ ਹੈਨਰੀ- ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਬਾਰੇ ਕਦੀ ਮੈਨੂੰ ਦਸਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।
- ਹੈਨਰੀ : ਹਾਂ ਇਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਏ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਭੇਦ ਹੀ ਰਖਿਆ ਏ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਮੇਰੀ ਆਦਤ ਏ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਕਾਮਯਾਬ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵਾਂ ਮੈਂ ਉਸਦਾ ਧੂੰਆਂ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦਾ- ਮੇਰੇ ਤਜਰਬੇ ਦਾ ਸਿਵਾ ਮੇਰੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ- ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦਸਾਂਗਾ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਅਸਲ ਵੇਰਵਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਭੇਦ ਹੀ ਰਹੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਰਕਾਰ ਇਸਦੇ ਲਈ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।
- ਜੇਨ : ਸਰਕਾਰ ? ਕੀ ਇਹ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਏ ?
- ਹੈਨਰੀ : ਹਾਂ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਤਾਂ ਇਹੀ ਏ- ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਅੱਗੇ ਆਪਣੀ ਇਜ਼ਾਦ ਵੇਚਣਾ ਚਾਹਵਾਂਗਾ, ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸਦਾ ਠੀਕ ਮੁੱਲ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦਾਂ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਤਜਰਬਾ ਏ ਕਿ ਅੱਗੇ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਸਲੂਕ ਨਹੀਂ- ਪਰ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਇਜ਼ਾਦ ਕੀ ਏ ਤਾਂ ਉਹ ਭੱਜੇ ਆਉਣਗੇ।
- ਜੇਨ : ਉਹ ਭੱਜੇ ਆਉਣਗੇ ?
- ਹੈਨਰੀ : ਹੋਰ ਕੀ ? ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣਾ ਹੀ ਪਏਗਾ- ਉਂਝ ਤੇਰਾ ਸਵਾਲ ਕਰਨਾ ਵੀ ਠੀਕ ਏ, ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਮੁਰਖ ਬੈਠੇ ਨੇ- ਪਿਛਲੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਵੀ ਜਦੋਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਟੈਂਕ ਵਰਤਨ ਦੀ ਗੱਲ ਆਈ ਸੀ ਤਾਂ ਘੋੜਾ ਫੌਜ ਦੇ ਜਰਨੈਲਾਂ ਨੇ ਉਸਦੀ ਬੜੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਮੁਰਖ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ

ਜਰਨੈਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਸਾਇਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਰਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਕਲ ਦਾ ਬੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੇ ਟੈਂਕਾਂ ਦੀ ਵੱਕਤ ਸਮਝ ਲਈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜੰਗ ਵਿਚ... ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜੰਗ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ... ..।

ਜੇਨ : ਨਹੀਂ ਇਹੋ ਜਹੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ- ਤੁਹਾਡੀ ਇਜਾਦ ਕੀ ਏ ?

ਹੈਨਰੀ : ਹਾਂ, ਇਹ ਇਕ ਬੜਾ ਦਿਲਚਸਪ ਵਿਸ਼ਾ ਏ।

(ਵਿਕਟਰ ਚਾਹ ਲੈ ਕੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਏ।)

ਵਿਕਟਰ : ਚਾਹ ਆ ਗਈ ਜੀ।

ਹੈਨਰੀ : ਉਏ ਕਮਬੱਖਤਾ ਤੂੰ ਕਿਥੇ ਆ ਗਿਆ ਏਂ ? ਰਖਦੇ।

(ਵਿਕਟਰ ਚਾਹ ਰਖਦਾ ਏ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹੈਨਰੀ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਏ।)

ਜੇਨ : ਕਿਉਂ ਵਿਕਟਰ ਸਭ ਠੀਕ ਏ ਨਾ ?

ਵਿਕਟਰ : ਹਾਂ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਮਾਨੀ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਹਾਰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਉਹ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇ ਗਿਆ ਏ।

ਜੇਨ : ਚੰਗਾ, ਤੂੰ ਜਾ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰ ਲੈ।

(ਵਿਕਟਰ ਜਾਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੈਨਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।)

ਹੈਨਰੀ : ਹਾਂ ਵਿਕਟਰ, ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਰਾਬਰਟ ਨੂੰ ਦੇ ਆਵੀਂ ਅਤੇ ਕਹੀਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਫਾਰਮੂਲੇ 'ਤੇ ਮੈਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਲਾਈ ਏ ਉਹ ਨੋਟ ਕਰ ਲਵੋ... ਪਰ ਤੂੰ ਕਿਥੇ ਜਾਵੇਂਗਾ- ਉਹ ਹੁਣੇ ਆ ਹੀ ਜਾਏਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪ ਉਸਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦੇਵਾਂਗਾ।

(ਵਿਕਟਰ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੈਨਰੀ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਫੇਰ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਏ, ਜੇਨ ਚਾਹ ਬਣਾਉਂਦੀ ਏ।)

ਜੇਨ : ਹੈਨਰੀ ਚਾਹ ਪੀ ਲਵੋ, ਕਿਧਰੇ ਠੰਡੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਏ।

ਹੈਨਰੀ : ਚਾਹ ? ਚਾਹ ਠੰਡੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। (ਆਉਂਦਾ ਏ ਤੇ ਚਾਹ ਦਾ ਘੁੱਟ ਪੀਂਦਾ ਏ।)

ਜੇਨ : ਹਾਂ ਤੇ ਜੇਨ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਇਜਾਦ ਇਕ ਦਿਲਚਸਪ ਵਿਸ਼ਾ ਏ, ਇਹ ਜੰਗ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬ ਲੈ ਆਵੇਗੀ।

ਜੇਨ : ਕੀ ਇਹ ਜੰਗ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ ?

ਹੈਨਰੀ : ਜੰਗ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ ? ਕਿਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀ ਏ ਜੇਨ ?

ਜੇਨ : ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਏ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜੰਗ ਕਦੋਂ ਖਤਮ ਹੋਵੇਗੀ ? ਹੈਨਰੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਰਗੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕਿੰਝ ਸੋਚਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਸੀ, ਮੇਰਾ ਜਵਾਨ ਪੁੱਤਰ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਜੰਗ ਖਤਮ ਹੋਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਕੱਲੀ ਸਾਂ, ਇਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਇਕੱਲੀ।

ਹੈਨਰੀ : ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਏ ਜੇਨ ਤੈਨੂੰ ਜੰਗ ਵਿਚ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਕੀਮਤ ਦੇਣੀ ਪਈ ਏ, ਐਡੀ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਸਦਮਾ ਉਸ ਦਾ ਬਿਮਾਰ ਪਿਤਾ ਸਹਾਰ ਨਾ ਸਕਿਆ- ਇਹ ਜੰਗ ਬੜੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੋਈ- ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਜੰਗ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾਂ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜੰਗ ਕੁਝ ਘੜੀਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮੁੱਕਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਪਹਿਲਾ ਵਾਰ ਈ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਏ ਕਿ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹਥਿਆਰ ਸੁੱਟਣ 'ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਜਾਏ, ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਜੰਗ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਹੋਰ ਭਿਆਨਕ ਬਣਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ।

ਜੇਨ : ਹੋਰ ਭਿਆਨਕ ? ਕੀ ਇਹ ਮੁਮਕਿਨ ਏ ?

ਹੈਨਰੀ : ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ? ਮੇਰੀ ਭੈਣ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜੰਗ ਦੀ ਭਿਆਨਕਤਾ ਨੂੰ ਹਾਲੀ ਛੁਹਿਆ ਤੱਕ ਨਹੀਂ।

ਜੇਨ : ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ, ਉਨ੍ਹੀਂ ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਇਕ ਐਸੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸਦਾ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਉਂ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਏ, ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਗੱਲ ਬੜੀ ਭਿਆਨਕ ਏ।

ਹੈਨਰੀ : ਹਾਂ ਇਕ ਮਾਂ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨੇ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਉੱਠਕੇ ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਸੋਚੇਂ।

ਜੇਨ : ਵਿਸ਼ਾਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ? ਮੈਂ ਇੰਜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਮੇਰੇ ਲਈ ਸਾਰੀ ਜੰਗ ਇਕ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਸੁੰਗੜ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਏ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਐਨ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਹੀ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ।

ਹੈਨਰੀ : ਹਾਂ ਜੇਨ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਹਮਦਰਦੀ ਏ, ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਜਕੜੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਮਤਲਬ ਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਕਰ ਕੇ ਜਾਣੀਏ, ਫਰਜ਼ ਕਰੋ ਜੇਕਰ ਤੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਇਕ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਹੁੰਦਾ।

ਜੇਨ : ਜੇਕਰ ਐਡੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਜੰਗ ਵਿਚ ਕਦੀ ਨਾ

ਜਾਂਦਾ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ।

ਹੈਨਰੀ : ਇਹੋ ਜਹੀਆਂ ਕੌੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਕਰ ਜੇਨ।

ਜੇਨ : ਹੈਨਰੀ ਮੈਂ ਇਸ ਕੁਝਿਤਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਚਲੀ ਗਈ ਹਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਏ ਕਿ ਮੈਂ ਅੱਜ ਕੀ ਸੁਣਿਆ ਏ ?

ਹੈਨਰੀ : ਕੀ ਸੁਣਿਆ ਏ ?

ਜੇਨ : ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਏ ਕਿ ਐਡੀ ਦੇ ਕਮਾਂਡਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਐਡੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਹੋਏ ਮਾਰਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪੂਰੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਨਾਲ ਦੱਬਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਉਸਦਾ ਇਕ ਸਾਥੀ ਮਿਲਿਆ ਏ, ਜਿਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਦੀ ਕੋਈ ਕਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੀ ਸੀ- ਉਹ ਦੱਬਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ।

ਹੈਨਰੀ : ਦੱਬਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ ?

ਜੇਨ : ਦੱਬਣ ਲਈ ਕੁਝ ਬੱਚਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਕ ਬੰਬ ਆਇਆ ਅਤੇ ਪਿਛੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਬਚਿਆ... ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਇਹ ਭਿਆਨਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਤੇ -ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮੈਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਸੋਚਾਂ-(ਹਟਕੋਰੇ ਲੈਂਦੀ ਹੈ) ਹੈਨਰੀ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਲੈ ਕੇ ਕੁਝ ਵੇਖਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਸੰਭਲਦੇ ਹੋਏ ਹੈਨਰੀ ਕੀ ਏ ਤੁਹਾਡੀ ਇਜ਼ਾਦ ?

ਹੈਨਰੀ : ਫਿਰ ਕਦੀ ਦਸਾਂਗਾ।

ਜੇਨ : ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਇਸਦੇ ਬਾਰੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹਵਾਂਗੀ - ਇਕ ਇਜ਼ਾਦ ਜੇ ਜੰਗ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ... ..

ਹੈਨਰੀ : ਹਾਂ ਜੇਨ, ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਇਜ਼ਾਦ ਬੜੀ ਮਨੁੱਖ ਸਨੇਹੀ ਏ, ਮੈਂ ਇਸ ਸਬਜ਼ਬਾਗ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਕਿ ਜੰਗ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਮੁੱਕ ਜਾਏਗੀ- ਮਨੁੱਖ ਫਿਤਰਤ ਤੋਂ ਈ ਜ਼ਹਿਰੀ ਏ, ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਚੀਜ਼ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨਾ, ਪੱਕਾ ਜੋਰੀ ਕਰਨਾ, ਇਹੋ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਕੁੱਟ-ਕੁੱਟ ਕੇ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਏ, ਇਹੋ ਜਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਏਨਾਂ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੰਗ ਨੂੰ ਇਤਨਾ ਭਿਆਨਕ ਬਣਾ ਦੇਈਏ ਕਿ ਕੋਈ ਧਿਰ ਬੋੜੀ ਕੀਤੇ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਹੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ- ਅਤੇ ਇਥੇ ਮੇਰੀ ਇਜ਼ਾਦ ਕੰਮ ਆਏਗੀ, ਮੈਂ ਜੰਗ ਨੂੰ ਭਿਆਨਕ ਬਣਾ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਅਸਲ ਮੋਹਣਿਆਂ ਵਿਚ ਭਿਆਨਕ- ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਜੰਗ ਲਗੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੁੱਕੀ ਨਹੀਂ- ਮੈਂ ਇਕ ਐਸੇ ਬੰਬ ਦਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਡੂੰਢਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਇਆ ਹਾਂ ਜਿਸਦੇ ਨਾਲ ਅੱਖ ਦੇ ਫੋਰ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਬੰਦੇ ਤਹਿਸ ਨਹਿਸ ਕੀਤੇ

ਜਾ ਸਕਦੇ ਨੇ ।

ਜੇਨ : ਲੱਖਾਂ ?

ਹੈਨਰੀ : ਹਾਂ ।

ਜੇਨ : ਤਹਿਸ਼ ਨਹਿਸ਼-ਮੇਰੇ ਐਡੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ?

ਹੈਨਰੀ : ਹੈਂ ਜੇਨ - ਤੈਨੂੰ ਹਰ ਇਕ ਗੱਲ ਇਕੋ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੋਚਣੀ ਚਾਹੀਦੀ- ਆਖਿਰ ਸਾਡਾ ਹਕੀਕਤ ਨਾਲ ਵਾਸਤਾ ਏ, ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੀ ਕਿ ਇਹ ਇਜ਼ਾਦ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਿਤਨੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਏ - ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਜਿਹੜਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਏ ਉਸ ਨਾਲ ਇਕ ਮਹਾਨ ਬੰਬ ਬਣੇਗਾ, ਉਹ ਸੁਰਲੀਆਂ ਜਹੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਪਿਛਲੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਵਰਤੀਆਂ ਸਨ, ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਨਵੀਂ ਜੰਗ ਲਗੇਗੀ

ਜੇਨ : ਨਵੀਂ ਜੰਗ ?

ਹੈਨਰੀ : ਹਾਂ ਹੋਰ ਪੰਜ ਸਾਲ, ਹੱਦ ਦਸ ਸਾਲ ਜੰਗ ਤਾਂ ਲਗੇਗੀ ਹੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵਕਤ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਚਿਤੌਣੀ ਇਹ ਬੰਬ ਸੁੱਟ ਕੇ ਹੀ ਦੇਵਾਂਗੇ ਤੇ ਇਸ ਬੰਬ ਨਾਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਕ ਅੱਧ ਕਾਰਖਾਨਾ ਤਬਾਹ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਗੋਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਮਲੀਆ ਮੇਟ ਹੋ ਜਾਣਗੇ - ਸ਼ਾਇਦ ਪੂਰੀ ਕੌਮ ਹੀ - ਹਾਂ ਇਕ ਬੰਬ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਕੌਮ ਮਲੀਆ ਮੇਟ ਹੋ ਸਕਦੀ ਏ ।

ਜੇਨ : ਪੂਰੀ ਕੌਮ ? ਬੱਚੇ, ਬੁੱਢੇ, ਤੀਵੀਆਂ ਸਭ ?

ਹੈਨਰੀ : ਹਾਂ- ਅੱਜ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਮੋਰਚੇ 'ਤੇ ਲੜ ਰਹੇ ਸਿਪਾਹੀ ਜਾਂ ਇਕ ਕਾਰਖਾਨੇ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਤੀਵੀ ਵਿਚ ਫਰਕ ਵੀ ਕੀ ਏ ? ਤੂੰ ਜ਼ਰਾ ਸੋਚ ਸੈਂ ਇਸ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਹਿਸਾਬ ਦਾ ਇਕ ਐਸਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਡੂੰਡ ਲਿਆ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਬੰਬ ਬਣੇਗਾ - ਮੈਂ ਇਕ ਇਕੱਲਾ ਬੰਦਾ, ਜਿਸਦੀ ਮੁੱਠ ਵਿਚ ਇਕ ਕੌਮ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਨੇ ।

ਜੇਨ : ਕੀ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਲੋਕ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜੇ ਆਪਣਾ ਦਿਮਾਗ ਇਸ ਪਾਸੇ ਲਾ ਰਹੇ ਹੋਣ ?

ਹੈਨਰੀ : ਹੋ ਸਕਦਾ ਏ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਹਾਲੀ ਉਹ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਬੰਬ ਨਹੀਂ ਇਜ਼ਾਦ ਕਰ ਸਕੇ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਕਾਸ਼ ਮੈਂ ਇਹ ਬੰਬ ਪਹਿਲੇ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਕ ਜੰਗ ਬਸ ਚੁਟਕੀ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਕੌਮ ਦਾ ਵੀ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ।

ਜੇਨ : ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਏ ਕਿ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕੌਮ ਵਾਲੇ ਵੀ ਕੋਈ ਐਸੀ ਇਜ਼ਾਦ ਕਰ ਲੈਣ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਵਰਤ ਲੈਣ

ਹੈਨਰੀ : ਹੋ ਸਕਦਾ ਏ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਹੀ ਕਿਉਂ ਦੇਵਾਂਗੇ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਇਹ ਬੰਬ ਸੁੱਟਕੇ ਕੰਮ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ।

ਜੇਨ : ਮੈਂ ਸੋਚਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹਨੇ ਉਹ ਬੰਬ ਬਣਾਇਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਐਡੀ ਫੀਤੇ ਫੀਤੇ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਵੇਗਾ।

ਹੈਨਰੀ : ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ, ਕਿਉਂ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਏ ?

ਜੇਨ : ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਕਠੌਰ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਐਸਾ ਬੰਬ ਇਜ਼ਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਸਕਦਾ ਏ, ਤੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਇੱਝ ਸੁਆਦ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਤਾੜੀਆਂ ਵਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਨਿਰੇ ਕਠੌਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਕ ਦੁਸ਼ਟ ਹਤਿਆਰੇ ਹੋ।

ਹੈਨਰੀ : (ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ) ਜੇਨ... ..

ਜੇਨ : ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਮਿੰਟ ਲਈ ਆਪਣਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਛੱਡਕੇ ਐਡੀ ਬਾਰੇ ਇੱਝ ਸੋਚੋ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਸੋਚਦੀ ਹਾਂ, ਇਕ ਮਾਂ ਸੋਚਦੀ ਹੈ।

ਹੈਨਰੀ : ਇਹੋ ਜਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਤੇਰੇ ਲਈ ਠੀਕ ਨਹੀਂ।

ਜੇਨ : ਕਿਉਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ? ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁੱਲ ਜਾਵਾਂ ਕਿ ਐਡੀ ਨੂੰ ਲੋਰੀਆਂ ਦੇ ਦੇ ਕੇ ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸਦੇ ਲਈ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਸੁਫਨੇ ਦੇਖੇ ਸਨ, ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਮਾਮੂਲੀ ਦੁੱਖ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੜਪ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ, ਉਸ ਰੱਬ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੀ ਕਰਦੀ ਮੈਂ ਆਪ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਤੇ ਹੁਣ ਕੁਝ ਵੀ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ (ਰੋਂਦੀ ਏ)।

ਹੈਨਰੀ : (ਨਰਮ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ) ਜੇਨ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਤੈਨੂੰ ਬੜਾ ਕਸ਼ਟ ਦੇ ਰਿਹਾ ਏ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਤੂੰ ਹੁਣ ਕੁਝ ਨਾ ਸੋਚ।

ਜੇਨ : (ਉਸੀ ਵੇਗ ਵਿਚ) ਹਾਲੀ ਉਸਨੂੰ ਕਾਲਜ ਗਿਆਂ ਥੋੜੇ ਹੀ ਦਿਨ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਜੰਗ ਲੱਗ ਗਈ ਤੇ ਉਹ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਦਿਨ ਹਾਲੀ ਤੱਕ ਯਾਦ ਏ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਵਿਦਾਇਗੀ ਲਈ ਸੀ- ਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਮੈਂ ਮੁਸਕਰਾਈ ਸਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਮੁਸਕਰਾਵਾਂ - ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਕ ਐਸੀ ਘੜੀ ਆਈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਫੀਤਾ ਫੀਤਾ ਹੋ ਗਿਆ - ਤੁਸੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਬਾਰੇ ਹੀ ਸੋਚ ਸਕਦੀ ਹਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ।

ਹੈਨਰੀ : ਹਾਂ ਜੇਨ, ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਦੁੱਖ ਸਮਝ ਸਕਦਾਂ ਹਾਂ, ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਸਾਨੂੰ

ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਕਾਬੂ ਰੱਖਣਾ ਏ, ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਐਡੀ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਵੱਲ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਇਆ ਏ, ਉਹ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਲੜਿਆ ਅਤੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਨੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਦੀ ਨੀਂਦ ਸੁਆਇਆ।

ਜੇਨ : ਮੇਰੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਜੇ ਕਿਸੀ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰੀ ਮਾਂ ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਲਈ ਰੋ ਰਹੀ ਹੋਵੇ - ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਈਏ ਤੇ ਮਿਲਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈਏ।

ਹੈਨਰੀ : ਮੇਰੇ ਵਰਗਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ?

ਜੇਨ : ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ, ਜੋ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਹਰ ਸੋਹਣੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ 'ਤੇ ਤੁਲੇ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਇਹ ਕਰਨ ਵਿਚ ਫਖ਼ਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਹੈਨਰੀ : (ਚਿੜਕੇ) ਜੇਨ ਜਿਹੇ ਜਿਹੇ ਤੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਕੰਮ ਦੀ ਕੀ ਕਦਰ ਕਰਨੀ ਏਂ - ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਏ ਕਿ ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਵਿਚ ਜੇਕਰ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਅਕਲ ਏ ਤਾਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੁੱਕ ਲੈਣਗੇ, ਮੈਂ ਅਮਰ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਮੇਰੇ ਪਿਛੋਂ ਲੋਕ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ, ਇਸ ਘਰ ਵਿਚ ਐਸੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਜਿਸਨੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ - ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬਚਾਓ ਲਈ ਲੱਖਾਂ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਕੰਮ ਨਾਲ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਬਚ ਸਕਦਾ ਏ - ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਇਕ ਮਹਾਨ ਬੰਬ ਏ ਕੋਈ ਬੰਬੜੀ ਜਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਤੋਂ ਬਹੁਤੀ ਲੋੜ ਪਵੇ - ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪਈ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸਦਾ ਕੀ ਮੁੱਲ ਮੰਗਾਂ, ਚਾਲ੍ਹੀ ਲੱਖ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਦੇ ਹੀ ਦੇਣ - ਜੇਨ ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਥਾਂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਮੰਗੇ ?

ਜੇਨ : ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤਰ ਮੰਗਾ...

ਹੈਨਰੀ : ਹੈਂ ਜੇਨ, ਫੇਰ ਉਹੀ ਗੱਲ - ਸਾਨੂੰ ਬੀਤ ਗਏ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਸਗੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਕਤ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲੋਂ ਇਤਨਾ ਨਹੀਂ ਮੰਗਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਦੇ ਹੀ ਨਾ ਸਕਣ ਅਤੇ ਘੱਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਗਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ - ਜੇਨ ਇਹ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪੁੱਛਾ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਦੇਂਦੇ ਨੇ।

ਜੇਨ : ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਤਾ।

ਹੈਨਰੀ : ਤੈਨੂੰ ਕੁਝ ਤਾਂ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਏ - ਇਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬੜੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲ ਏ - ਮੈਂ ਸੋਚਦਾਂ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਖਿਤਾਬ ਵੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹੋਰ ਕਿਹੜੀ ਸੇਵਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਏ - ਪਰ ਤੂੰ ਬੋਲਦੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ - ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਏ - ਤੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਮਰਿਆ ਏ - ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਮਰੇ ਨੇ - ਜੰਗ ਜੁ ਹੋ ਗਈ - ਪਰ ਅਸੀਂ ਕੱਦ ਤੱਕ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੋਗ ਮਨਾਉਂਦੇ ਰਵਾਂਗੇ, ਆਖਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਜੇਨ : ਕੰਮ? ਜਿਹੜਾ ਬੰਬ ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਏ।

ਹੈਨਰੀ : ਇਹੀ ਸਮਝ ਲੈ।

ਜੇਨ : ਬੰਬ ਜਿਹੜਾ ਬੱਚੇ, ਬੁੱਢੇ, ਤੀਵੀਆਂ ਸਭ ਨੂੰ ਤਹਿਸ਼ ਨਹਿਸ਼ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਭਿਆਨਕ ਅੱਗ ਲਾ ਦੇਵੇਗਾ।

ਹੈਨਰੀ : ਜੰਗ ਤਾਂ ਕਿਸਮਤਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਏ ਜੇਨ - ਆਖਿਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਏ ਕਿ ਉਹ ਬੰਬ ਨਾਲ ਉਡ ਜਾਏ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਤਲਵਾਰ ਜਾਂ ਨੇਜ਼ੇ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੇ, ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਬੰਬ ਦੇ ਨਾਲ ਉਡਣਾ ਦੂਜੇ ਤਰੀਕੇ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਚੰਗਾ ਏ - ਕੋਈ ਸਹੀ ਦਿਮਾਗ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਲਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਬੰਬ ਇਜ਼ਾਦ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਏ - ਜੇਕਰ ਅੱਜ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਤੂੰ ਐਡੀ ਦੀ ਮੌਤ ਬਾਰੇ ਉਸਦੇ ਬੇਵਕੂਫ ਸਾਥੀ ਕੋਲੋਂ ਨਾ ਸੁਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਵੀ ਇਝ ਹੀ ਸੋਚਣਾ ਸੀ।

ਜੇਨ : ਹੈਨਰੀ ਵੀਰ - ਇਸ ਇਜ਼ਾਦ ਦਾ ਭੇਦ ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਸਿਵਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ?

ਹੈਨਰੀ : ਨਹੀਂ, ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਮੇਰੀ ਇਤਲਾਹ ਏ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ।

ਜੇਨ : ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਆਪਣੀ ਇਜ਼ਾਦ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦੇਵੋ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਏ ਕਿ ਐਡੀ ਵਰਗੇ ਲੱਖਾਂ ਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚ ਜਾਏ।

ਹੈਨਰੀ : ਆਪਣੀ ਇਜ਼ਾਦ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦੇਵਾਂ ? ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਭਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਖੂਹ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦੇਵਾਂ ? ਤੂੰ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਤਾਂ ਹੈ ?

ਜੇਨ : ਜਦੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਤੁਹਾਡੀ ਬਹੁਤ ਇਜ਼ਤ ਕਰਨਗੇ।

ਹੈਨਰੀ : ਇਜ਼ਤ ਕਰਨਗੇ ? ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਪਾਗਲ ਕਹਿਣਗੇ, ਪੱਥਰ ਮਾਰਨਗੇ ਅਤੇ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਗਦਾਰ ਜਾਂਦਾ ਏ।

ਜੇਨ : ਮੇਰੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਇਲਤਜਾ ਏ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਇਜਾਦ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦੇਵੋ - ਐਡੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸਮਝਾਂਗੀ- ਇਸ ਇਜਾਦ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਦਰ ਦੇਵੋ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਦੀ ਏ।

ਹੈਨਰੀ : ਇਹ ਪਾਗਲਪਨ ਏ - ਮੈਂ ਇੰਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਜੇਨ : (ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ) ਤਾਂ ਫੇਰ ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਦੀ ਹਾਂ।

(ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਪਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਟਦੀ ਏ, ਕਾਗਜ਼ ਫਾੜ ਦੇਂਦੀ ਏ।)

ਹੈਨਰੀ : ਇਹ ਜੇਨ ਕੀ ਪਾਗਲਪਨ ਏ ?

ਜੇਨ : ਮੈਂ ਇਸ ਇਜਾਦ ਦਾ ਮਲੀਆ ਮੇਟ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੀ।

ਹੈਨਰੀ : ਇਹ ਇੰਝ ਨਹੀਂ ਤਬਾਹ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇਨ - ਮੇਰੀ ਭੈਣ ਇਹ ਇਜਾਦ ਹੁਣ ਇਸ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਏ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਜੀਂਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਤਬਾਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਜੇਨ : ਕੀ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਏ ?

ਹੈਨਰੀ : ਹਾਂ - ਹਾਂ ਸਿਵਾਏ ਤੇਰੇ ਹਰ ਕੋਈ ਇਹ ਨਿੱਕੀ ਜਹੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਏ।

ਜੇਨ : ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਏ ?

ਹੈਨਰੀ : ਹਾਂ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਇਹੋ ਗੱਲ ਦੁਹਰਾਉਂਦੀ ਨਾ ਜਾ, ਉਹ ਝਾੜਨ ਮੈਨੂੰ ਪਕੜਾ, ਮੈਂ ਇਹ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਤਾਂ ਚੁੱਕ ਦੇਵਾਂ - ਨਾਲੇ ਵਿਕਟਰ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਵੀ ਦੇਵੀਂ।

(ਕਾਗਜ਼ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਝੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਜੇਨ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਪੇਪਰ ਨਾਈਫ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦੀ ਏ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਦੁਹਰਾਉਂਦੀ ਏ, ਤੇ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਏ- ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਡਰਾਉਣਾ ਪਰਭਾਵ ਆਉਂਦਾ ਏ - ਚਾਕੂ ਹੈਨਰੀ ਦੀ ਪਿੱਠ ਵਿਚ ਖੋਭ ਦੇਂਦੀ ਏ। ਹੈਨਰੀ ਡਿੱਗਦਾ ਏ।)

ਪਰਦਾ